

Wyrok z dnia 12 lutego 2004 r.

II UK 245/03

Ograniczenie przysługiwania renty okresowej do czasu poprzedzającego wydanie wyroku przyznającego to świadczenie może nastąpić tylko wówczas, gdy istniejąca w dacie złożenia wniosku niezdolność do pracy ustąpiła w toku postępowania.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 lutego 2004 r. sprawy z wniosku Ireneusza W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę wypadkową, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 marca 2003 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 2 czerwca 2000 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w W. odmówił przyznania wnioskodawcy Ireneuszowi W. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wobec niestwierdzenia takiej niezdolności.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu wyrokiem z dnia 20 września 2001 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy od 10 maja 2000 r. na stałe. Sąd ustalił, że wnioskodawca był niezdolny do pracy w związku z wypadkiem przy pracy z dnia 11 grudnia 1996 r. i otrzymywał z tego tytułu rentę wypadkową. W wyniku badania przeprowadzonego w dniu 22 września 1999 r. stwierdzono odzyskanie zdolności do pracy i renta wypadkowa nie została wnioskodawcy przyznana. Zaskarżoną

decyzję wydano w wyniku rozpoznania nowego wniosku z dnia 10 maja 2000 r. Na podstawie opinii dwóch zespołów biegłych lekarzy Sąd ustalił, że od dnia 12 kwietnia 2000 r. wnioskodawca stał się ponownie częściowo niezdolny do pracy z powodu choroby zwanej pęcherzem neurogennym, która jest wynikiem powikłań związanych z wypadkiem przy pracy. W zakresie aktualnej niezdolności do pracy opinie te są ze sobą zgodne, różnią się natomiast co do rokowań odzyskania zdolności do pracy. Według opinii pierwszego zespołu, stan zdrowia wnioskodawcy powoduje stałe ograniczenie jego zdolności do pracy. Drugi zespół biegłych uznał, że niezdolność do pracy jest okresowa, gdyż w wyniku leczenia nastąpiła mierna poprawa. W opinii Sądu, określenie mierna poprawa oznacza brak poprawy. W związku z tym Sąd uznał, że wnioskodawca, spełniając warunki określone w art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ma prawo do stałej renty wypadkowej na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 tej ustawy.

Na skutek apelacji organu rentowego, od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 11 marca 2003 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok o tyle, że prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy przyznał do dnia 31 grudnia 2002 r. W pozostałej części apelacja organu rentowego została oddalona. Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia Sądu pierwszej instancji w zakresie powstania u wnioskodawcy częściowej niezdolności do pracy i związku przyczynowego między niezdolnością do pracy a obrażeniami odniesionymi w wypadku przy pracy. Wadliwe natomiast było uznanie, że niezdolność do pracy jest trwała. Sąd pierwszej instancji powołał się na opinię pierwszego zespołu biegłych, jednak opinia ta w tym zakresie nie zawiera żadnego uzasadnienia. Natomiast biegli drugiego zespołu stwierdzili mierną poprawę, co nie jest tożsame z brakiem poprawy. Uzasadnili to brakiem złogów w pęcherzu moczowym oraz zmniejszenie zalegania moczu po mikcji, co daje podstawę rokowań dalszej poprawy stanu zdrowia. Przyjmując, że niezdolność do pracy jest okresowa, Sąd Apelacyjny uznał, że ma zastosowanie przepis art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy powołanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku a niebędący podstawą tego orzeczenia przepis art. 59 ust. 1 pkt 1.

Wyrok ten w części uwzględniającej apelację organu rentowego zaskarżył kasacją wnioskodawca i wskazując jako jej podstawy naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 59 ust 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz naruszenie przepisów postępowania - art. 233

§ 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 381, 382 i 328 § 2 k.p.c. wniósł o zmianę wyroku w części zaskarżonej i oddalenie apelacji organu rentowego, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji podniósł, że na podstawie orzeczenia Sądu Apelacyjnego wnioskodawca w chwili wydania zaskarżonego wyroku 11 marca 2003 r. pozostawał bez jakiegokolwiek renty, bowiem renta została przyznana tylko do 31 grudnia 2002 r. Ocena, że nastąpiła poprawa stanu urologicznego, nie jest zgodna ze stanem faktycznym. Mogło to wynikać z wyników badań wykonanych do marca 2001 r. jednak złożone przez wnioskodawcę na rozprawie apelacyjnej zaświadczenie wskazuje na brak poprawy. Dowód ten - zgodnie z art. 381 k.p.c. - powinien zostać przyjęty, gdyż potrzeba jego złożenia wynikała w związku z zarzutami podniesionymi przez organ rentowy w apelacji. Nieprzyjęcie tego dowodu nie znalazło wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku, co narusza przepis art. 328 § 2 k.p.c. Niezgodnie z treścią tego przepisu zmiana podstawy prawnej orzeczenia została omówiona ogólnikowo.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uzasadnione są zarzuty kasacji dotyczące, zarówno naruszenia prawa materialnego, jak i naruszenia przepisów postępowania. Przepis art. 59 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi, że osobie, która spełniła warunki określone w art. 57, przysługuje renta stała - jeżeli niezdolność do pracy jest trwała (pkt 1) lub renta okresowa - jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa. Zgodnie z art. 13 ust. 3 tej ustawy okresową niezdolność do pracy orzeka się, jeżeli według wiedzy medycznej istnieją rokowania odzyskania zdolności do pracy. Sąd Apelacyjny ma rację uznając, że niewielka poprawa lub nawet brak poprawy stanu zdrowia w dacie przyznawania prawa do renty nie oznacza braku rokowań odzyskania zdolności do pracy. Rokowania takie ocenia się na podstawie wiedzy medycznej i jeżeli pozwala ona na stwierdzenie, że istnieją metody leczenia dające szansę na odzyskanie zdrowia, to można przyjąć istnienie rokowań odzyskania zdolności do pracy, chociaż nie ma na to żadnych gwarancji. W takim przypadku orzeka się rentę okresową, która zgodnie z art. 59 ust. 2 przysługuje na okres wskazany w decyzji organu rentowego. Ten z kolei okres ustalany jest na podstawie określonego w orzeczeniu lekarza orzecznika przewidywanego okresu niezdolności do

pracy (art. 14 ust. 1 pkt 2). Renta stała, jak i okresowa, przyznawane są na przyszłość. W momencie przyznawania renty okresowej musi istnieć niezdolność do pracy natomiast okres trwania tej niezdolności w przyszłości jest nieznanym i można go jedynie przewidywać z mniejszą lub większą dokładnością. Jeżeli przewidywania się nie potwierdzą i odzyskanie zdolności do pracy nie nastąpi, uprawniony do renty może żądać przyznania jej na dalszy okres, przy czym nie wymaga się od niego szczególnych starań. Zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz.U. Nr 99, poz. 612) organ rentowy, nie później niż trzy miesiące przed ustaniem prawa do renty z tytułu okresowej niezdolności do pracy, pisemnie zawiadamia osobę uprawnioną o terminie wstrzymania wypłaty oraz o warunkach przywrócenia prawa do tego świadczenia. Regulacja ta gwarantuje, że przy przyznaniu renty okresowej a nie renty stałej osobie, co do której rokowania powrotu do zdrowia są niewielkie, nie zostanie ona skrzywdzona.

Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji w taki sposób, że renta okresowa została przyznana za okres wsteczny i w dacie wydania wyroku już nie przysługiwała, uchybił omówionym wyżej zasadom. Dotyczą one jednak postępowania przed organem rentowym, w którym rodzaj renty i okres jej trwania ustala się na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika według stanu istniejącego w dacie ubiegania się o to świadczenie. W postępowaniu sądowym, zwłaszcza gdy się ono przedłuża, może wystąpić sytuacja, gdy są podstawy do przyznania prawa do świadczenia tylko za okres wsteczny. Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., sąd wyrokuje według stanu istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy i gdyby z tą datą warunek niezdolności do pracy odpadł, nie byłoby podstaw do przyznania renty na przyszłość. Jednak ograniczenie czasu przysługiwania renty okresowej do okresu poprzedzającego wydanie orzeczenia przyznającego to świadczenie może nastąpić tylko wówczas, gdy istniejąca w dacie złożenia wniosku niezdolność do pracy ustąpiła w toku postępowania. W takiej sytuacji datą końcową okresu uprawniającego do renty jest data odzyskania zdolności do pracy. Sąd Apelacyjny mógł więc przyznać rentę okresową do dnia poprzedzającego datę wydania wyroku tylko wówczas, gdyby dysponował materiałem dowodowym stwierdzającym, że w dniu tym niezdolność do pracy ustąpiła. Tymczasem Sąd nie oparł swoich ustaleń na takim materiale, gdyż opinia biegłych, stwierdzająca istnienie rokowań poprawy stanu zdrowia wnioskodawcy, została wydana 4 czerwca 2001 r., a przewidywany przez nich okres niezdolności do

pracy miał trwać do 31 grudnia 2002 r. Nie zostało w ogóle sprawdzone, czy leczenie kontynuowane od czasu badania przez biegłych dało spodziewane wyniki i czy nastąpiła przewidywana poprawa. Ustalenia Sądu w zakresie okresu trwania niezdolności do pracy są więc całkowicie dowolne i zostały dokonane z naruszeniem przepisów art. 233 § 1 i art. 382 k.p.c. Naruszony został także przepis art. 381 k.p.c. przez odmowę przeprowadzenia dowodów, które mogłyby pomóc w ustaleniu faktu istnienia lub braku niezdolności do pracy w dacie wyrokowania. W uzasadnieniu wyroku Sąd w ogóle nie zajął się kwestią odzyskania zdolności do pracy, zatem treść orzeczenia nie znajduje żadnego odzwierciedlenia w jego motywach, co uzasadnia zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c.

Wadliwe na gruncie przepisów prawa materialnego i dokonane z naruszeniem przepisów postępowania orzeczenie ma ten skutek, że w przypadku dalszego istnienia niezdolności do pracy po dniu oznaczonym w wyroku jako data końcowa prawa do renty, wnioskodawca byłby pozbawiony tego świadczenia do daty wystąpienia z ponownym wnioskiem, mimo że warunki do uzyskania prawa byłyby spełnione i nie można by mu było przypisać jakichkolwiek zaniedbań w zakresie ubiegania się o przyznanie tego prawa. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, świadczenia nie mogą być wypłacane za okres wcześniejszy niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Pozbawienie wnioskodawcy renty za okres, co do którego nie było pewności co do jego zdolności do pracy, należy traktować jako oczywiste naruszenie prawa.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. uchylił skarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

=====